

h
go

HET GELDERS ORKEST

lesmateriaal
voortgezet onderwijs
onderbouw

Workshop slagwerk en ritme

Het Gelders Orkest

daar horen we

Inleiding

Binnenkort doet u met de klas een workshop slagwerk van Het Gelders Orkest. De workshop-leider laat de leerlingen op een interactieve manier ervaren hoe het is om met verschillende materialen om te gaan, zelf te spelen en te reageren op aanwijzingen en hoe het is om in een groep samen te spelen.

Als voorbereiding op deze workshop kunt u ervoor kiezen zelf een paar lessen te geven. In deze lessen werkt u met de leerlingen aan: luisteren, klanken ontdekken, samen spelen, de groep leiden bij het samenspelen (dirigeren). Daarnaast zullen de leerlingen al enkele slaginstrumenten leren kennen evenals enkele feiten over het (Gelders) orkest. Achtergrondinformatie en antwoorden op de vragen vindt u in de bijlage.

Voor deze lessen is geen dirigeervaardigheid nodig. Het gaat om het experimenteren met de leerlingen samen. Belangrijke elementen van de workshop zijn luisteren naar en reageren op elkaar.

Na de workshop kunt u de evaluatieles geven.

Wij wensen u veel succes bij de voorbereiding en hopen dat uw en uw leerlingen veel plezier beleven aan de workshop.

Met vriendelijke groet,
Het Gelders Orkest

Agnes Bolwiender
Staffunctionaris Educatie en Doelgroepenbeleid

Doel: Leerlingen weten wat ze in de workshop slagwerk gaan doen, kunnen bodysounds maken, met elkaar ritmes klappen en dirigeren.

Benodigheden: Klaslokaal waarin leerlingen in een kring kunnen staan, slaginstrumenten indien aanwezig.

Tijdsduur: 45 minuten (tijdsindicatie)

- Klassengesprek
Een workshop slagwerk, wat verwachten de leerlingen daarvan? Wat is slagwerk? Welke instrumenten behoren tot het slagwerk? Welk slagwerk is er in de klas? Wat kunnen de leerlingen zelf aan slagwerkgeluiden maken? Ze kunnen veel geluiden maken met hun lijf alleen, welke zijn dat? Geluiden met je lijf noem je bodysounds. Ritmische geluiden met de stem maken noem je beatboxen. Zijn er leerlingen die dat kunnen?
- Staan in de kring. De leerkracht klapt ritmes voor, de leerlingen klappen na.

Mogelijke voorbeelden:

Klappen:
 _ . . _   of   . . . . _   of   . _ . _   of   _ _ _ . .

_ = lang   . = kort

- Probeer in de puls te blijven. Nu gaan de leerlingen om de beurt ritmes bedenken, met voor- en naklappen.
- Laat nu de leerlingen bodysounds (vingerknippen, slaan op borst, benen, billen, stampen enz.) bedenken. Om de beurt verzinnen de leerlingen een nieuw geluid. Stuur steeds een geluid de kring rond.
- Ritme heeft een bepaalde puls. Laat leerlingen hun pols voelen. Ze voelen dan het ritme van hun eigen hartslag. Queen heeft dit hartslagritme als intro gebruikt voor het nummer 'We will rock you'. Zet dit ritme op met de klas: stamp, stamp, klap. Een dirigent zou dit in tweeën dirigeren. Doe aan de klas voor hoe dit gaat of geef de maat aan. U kunt bijvoorbeeld de ene helft van de klas voor de andere helft dit ritme laten dirigeren. Laat ze versnellen en vertragen. Zo voelen ze wat de invloed van een dirigent kan zijn. Een dirigent geeft ook hard en zacht aan, op welke manier? Spreek tekens af en laat de leerlingen hiermee experimenteren.
- Staan in de kring. Een lopende band maken
Leer de klas de volgende 2 ritmes aan:

1 _ . . _ _   herhalen!
 2 . . _ . . ?   herhalen!

_ = lang   . = kort   ? = rust

Les 1 (vervolg)

- Verdeel de kring in 2 helften. De ene helft gaat ritme 1 klappen; zij gaan de hele tijd door zoals een lopende band steeds doorgaat. De leerkracht geeft de maat aan zodat ze niet steeds sneller gaan. Later kan een leerling dit doen. Dit is dan de 'manager' van de lopende band.

De andere helft klapt ritme 2, en wordt aangezet door de manager. Na een paar herhalingen worden ze weer uitgezet. (Zo zijn zij de voorwerpen die op de lopende band gezet worden en eraf gehaald worden.) Na een paar keer aan/ uitzetten wisselen de kringhelften van ritme of bedenken nieuwe ritmes.

- Zet een ritme op met slaginstrumenten (indien aanwezig) en laat een leerling dirigeren. Eventueel uitbreiden naar een 4 kwartsmaat. Probeer verschillende instrumentengroepen te maken bijvoorbeeld 1 groep djembé's, 1 groep xylofoons, 1 groep shakers, afhankelijk wat er aan instrumentarium beschikbaar is. Laat de leerlingen goed luisteren naar de verschillende combinaties met hun klankkleuren.

Doel: Leerlingen kunnen spelen met het ritme van hun naam, met elkaar ritmes klappen en dirigeren, en vragen beantwoorden over het orkest.

Benodigheden: Klaslokaal waarin leerlingen in een kring kunnen staan, slaginstrumenten indien aanwezig, computer met internet.

Tijdsduur: 55 minuten

- Warming-up: de leerlingen staan in een cirkel opgesteld met slaginstrumenten (indien niet aanwezig kan dit ook met klappen of tikken met potloden op tafel uitgevoerd worden).
Om de beurt noemt ieder zijn/ haar naam ritmisch op. Bijvoorbeeld: Jooooo- han of Ma- rieeeee-ke. Hierbij kunnen ze lettergrepen zo lang of kort maken als ze willen. Het is handig wanneer de leerkracht een puls op een slag instrument aangeeft.

In het volgende rondje doen ze dit nog een keer maar dan moet de buurman dit ritme imiteren op zijn instrument.

- In het daarop volgende rondje worden alleen de ritmes van de namen gespeeld.

Hieruit worden 3 ritmes gekozen die over 3 groepen verdeeld worden. Er wordt een dirigent aangesteld die de groepen alleen of samen laat spelen. Als dit goed gaat, laat de dirigent de groepen ook harder en zachter spelen.

- Het orkest. De workshopleider komt uit het Gelders Orkest. Bekijk voor het volgende onderdeel de site van het orkest: www.hetgeldersorkest.nl. Laat de leerlingen de volgende vragen beantwoorden:

1. In welke instrumentengroepen is het orkest verdeeld?
2. Welke slaginstrumenten spelen in het orkest?
3. Welk slaginstrument speelt bijna altijd mee?
4. Er zijn 2 blokken met koperblazers. Wie weet hoe de koperblazers verdeeld zijn in het orkest?
5. Klik bij slagwerk door naar de biografieën van de musici. Twee van hen spelen marimba. Probeer uit te vinden hoe dit instrument eruit ziet en hoe het klinkt. Met hoeveel stokken wordt erop gespeeld? Dit vind je niet op onze site. Probeer het op YouTube.

- Bekijk op YouTube het filmpje: Music for one apartment and six drummers (9 minuten). <http://www.youtube.com/watch?v=cO-vT1cdQJk> .
De man die in de slaapkamer op slofjes loopt, geeft daarmee een ritmische puls. Waarmee geeft hij zijn 2e ritmische puls

- Korte uitleg over de workshop slagwerk. Joep, de workshopleider komt op school met een grote lading slagwerkinstrumenten. Verschillende onderdelen die in de klas zijn gedaan komen terug in de workshop zoals samenspelen en dirigeren maar dan met meer soorten slagwerk.

Verwerkingsles

Doel:	Leerlingen kunnen verwoorden hoe ze de workshop vonden en samen ritmes klappen met verwerkte informatie uit de workshop.
Benodigheden:	Klaslokaal waarin leerlingen in een kring kunnen staan, slaginstrumenten indien aanwezig.
Tijdsduur:	30 minuten (indicatie)

- Klassengesprek. Gesprek over de workshop.

Vragen aan de leerlingen:

Hoe vonden de leerlingen de workshop?
Konden de leerlingen goed meedoen in de groep? Was de sfeer goed?
Waren de begin- en stoptekens van de workshopleider anders dan van henzelf?
Hoe werd de dynamiek (hard en zacht) duidelijk gemaakt? Mee eens?
Vonden ze dat ze goed samenspeelden?
Hebben ze gevoeld wat het is om in een 'orkest' te spelen?
Herinneren ze zich nog een mooie 'groove' uit de workshop?

- Leerlingen staan opgesteld in een kring met ritme- instrumenten. Herhaal nu nog enkele ritmes die ze in de workshop hebben gedaan en laat leerlingen dirigeren. Herinner ze aan tips die ze van de workshopleider hebben gekregen.

Contactgegevens

Heeft u nog vragen, opmerkingen, suggesties? Neem dan contact op met de afdeling educatie van Het Gelders Orkest:

Het Gelders Orkest
Afd. Educatie
Postbus 1180

6801 BD Arnhem

026-789 01 30

educatie@hetgeldersorkest.nl

www.hetgeldersorkest.nl/site/educatie

HET GELDERS ORKEST

© 2010 Het Gelders Orkest, foto's gemaakt door EneHarry

Antwoorden les 1, punt 1:

- Tot het slagwerk behoren alle muziekinstrumenten die met een slag bespeeld worden.
- Slaginstrumenten: drum, trommel, djembé, conga, klokkenspel, woodblock, tambourijn.
- Voor meer informatie over de instrumenten, zie de site van digischool: www.digischool.nl/mu/leerlingen, klik op instrumenten.

Antwoord les 2, punt 2:

- Instrumentengroepen: strijkinstrumenten, houten blaasinstrumenten, koperen blaasinstrumenten en slagwerk (plus harp)
- Enkele slaginstrumenten uit het orkest: pauk, triangel, xylofoon, grote trom, gong, buisklokken
- Pauken spelen bijna altijd mee.
- Links: de hoorns
- Rechts: de trompetten, de trombones en de tuba.

Bijlage les 2, punt 3.

Het Symfonieorkest

Het symfonieorkest is het meest bekend van alle Westerse instrumentale groepen. De woorden symfonie en orkest zijn afkomstig uit het Grieks.

✦ Symfonie betekent samenklank ("sym" betekent samen en "phonè" betekent klank).

Orkest (orchestra) is de ruimte in het Griekse theater, waar musici (en dansers) zich bevonden. Later ging de naam op de musicerende (de muzikanten van het orkest) zelf over.

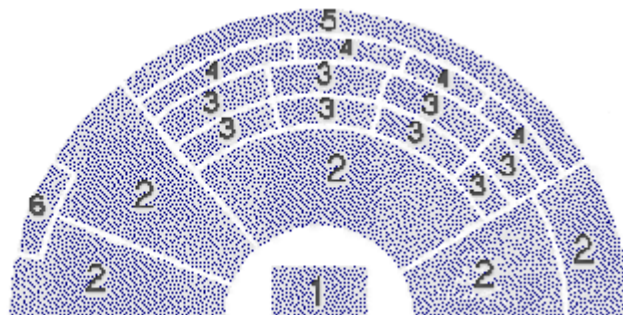
Vele grote steden in de wereld bezitten minstens één volledig orkest. Het grootste Nederlandse symfonieorkest is het Koninklijk Concertgebouworkest (KCO) uit Amsterdam.

De leider van het orkest noem je een dirigent. De dirigent slaat niet alleen de maat, hij moet de repetities en de uitvoeringen leiden en geeft tevens aan wanneer de verschillende instrumenten moeten invallen. Daarom heeft de dirigent de volledige compositie, waarin alle partijen genoteerd staan - de partituur - vóór zich. De orkestleden hebben alleen hun eigen partij. Je kunt je wel voorstellen dat de slagwerker die 120 maten rust heeft deze niet allemaal gaat zitten uittellen, maar op het sein van de dirigent wacht.

Niet altijd speelt het hele orkest. Is dit wèl het geval dan spreekt men van tutti. Juist het verschil van combinaties van de verschillende instrumentgroepen, geeft zijn charme aan het symfonieorkest.

Hieronder zie je de orkestopstelling:

1. De dirigent
2. Strijkinstrumenten
3. Houtblazers
4. Koperblazers
5. Het slagwerk
6. Harpen

Antwoord les2, punt 3:

- De 2^e ritmische puls geeft hij door het uitdrukken van pillen uit strips.